

Vroege start ganzenseizoen?

Niet eerder werd zo vroeg massale aankomst van Kolganzen waargenomen als dit najaar. Trektelposten aangesloten bij het netwerk van www.trektellen.nl meldden vanaf 28 september de eerste vanuit het noordoosten binnenvliegende vogels, aanvankelijk voornamelijk in het noordoosten van het land maar een dag later ook in het midden en zuiden. Op 3 en 4 oktober stroomde Nederland vol, getuige de 36.000 Kolganzen die op 3 oktober bij de Eemshaven in Noord-Groningen werden geteld en 40.000 bij de stad Groningen een dag later. Tegelijkertijd werd in Friesland de aankomst van grote groepen opgemerkt. Vergeleken met het trekpatroon in voorgaande jaren viel de eerste massale aankomst bijna twee weken vroeger. Dit kwam ook tot uiting bij de watervogeltelling half oktober, waarvan op dit moment online al bijna 300.000 Kolganzen zijn ingevoerd. Het hoogste aantal tot nu toe was 285.000 in oktober 2004, eveneens een seizoen met een vroege start.

Steeds eerder

Dat grote aantallen Kolganzen, en in hun kielzog ook de eerste Toendrarietganzen, tegenwoordig al in oktober in grote aantallen verschijnen, is niet nieuw. Beide soorten arriveren vanaf begin jaren negentig steeds eerder in grote aantallen, iets dat zowel bij de maandelijkse watervogeltellingen (SOVON-Nieuws 21[3]: 15-16) als trektellingen (Limosa 82: 68-78) is vastgesteld. De vroege aankomst en sterke trek op 3-4 oktober 2010 valt samen met een weersomslag in de Russische toendra (vorstinval op 26 september) en een gunstige weersituatie in het Oostzeegebied, die het de ganzen mogelijk maakte op meewind naar onze contreien te vliegen. Ook de massale trek op 7 november (naast Kolgans ook veel andere soorten) viel precies samen met de passage van een front en opklaringen na regen, bij een naar noordoost draaiende wind.

Tussenstops ongeschikter?

Afgaande op de bewegingen van met satellietzenders uitgeruste Kolganzen (www.blessgans.de) blijven Kolganzen tot eind september/begin oktober in de toendra van Noordwest-Rusland pleisteren. Daarna zakken ze naar het zuidwesten af, om ons land na diverse tussenstops in Oost-Europa te bereiken. Eerder is al eens geopperd dat de voedselomstandigheden op die tussenstops verslechterd kunnen zijn door modernisering van de voorheen collectieve landbouwbedrijven, na de politieke omwentelingen sinds begin jaren negentig. De situatie in

Kolganzen over De Horde bij Lopik, 6 augustus 2006. Foto: Arjan Boele

Mecklenburg-Vorpommern in het noordoosten van Duitsland lijkt dit te bevestigen. Afgelopen najaar vertoefden hier extreem weinig ganzen, omdat een groot deel van de stoppelvelden al was ondergeploegd om er winterarwe in te kunnen zaaien (T. Heinicke). Dit kan verklaren waarom Kolgans en Toendrarietgans zich tegenwoordig al in oktober zo sterk in ons land concentreren.

Steeds later

Dat het proces ook andersom kan werken, bewijst de Kleine Rietgans. Deze soort tendert juist naar een latere aankomst en pleistert tegenwoordig nog maar kort in grote aantallen in ons land. In het najaar van 2010 werden tijdens de internationale telling op 31 oktober in Zuidwest-Friesland maar 13.500 Kleine Rietganzen geteld (F. Cottaar). Dit is weliswaar een ruime verdubbeling ten opzichte van de 5500 half oktober bij de maandelijkse watervogeltelling, maar het steekt schril af bij de rond 40.000 die normaliter eind oktober aanwezig zijn. Grote concentraties werden daarentegen in Denemarken geteld (minstens 40.000), alsmede in Midden-Noorwegen (1000). In Denemarken hebben de ganzen goede voedselgebieden op grotere

afstand van hun slaapplekken ontdekt, waar ze minder jachtdruk ondervinden en dus met minder verstoring kunnen foerageren. De veranderende trekstrategie bij Kolgans, Toendrarietgans en Kleine Rietgans laat eens te meer zien dat ganzen flexibel in kunnen spelen op veranderende omstandigheden in hun voedselreinen, en bovendien dat de situatie in Nederland nauw samenhangt met een netwerk van pleisterplaatsen in de flyway.

Kees Koffijberg & Gerard Troost

Figuur 1. Trek van Kolgans tussen 1 september en 15 november, afgeleid van dagelijkse trektellingen op www.trektellen.nl. Weergegeven zijn uurgemiddeldes voor najaar 2010 en najaar 2007-09. Kleine verschillen tussen dagen kunnen verklaard worden door variaties in telingspanning.

